

MIGRÁCIA AKO BEZPEČNOSTNÁ HROZBA PRE EÚ

MIGRATION AS SECURITY THREAT TO EU

BORIS ĎURKECH, JOZEF ŠVARNÝ

Akadémia ozbrojených síl Milana Rastislava Štefánika, Liptovský Mikuláš

ABSTRACT

European union (EU) since the end of cold war did not tackle with more tangible and serious question in security sector than question of migration and especially illegal migration through its Schengen borders. Control of EU's external borders is becoming of increasing importance due to significant increase of migrant flows from Middle East and North Africa. Migration pressure on Schengen borders and especially of illegal migration does increase security risks for EU. Those are linked not only with potential infiltration of terrorist groups through the Schengen border but also to increased right and left wing extremist groups and their activities, which are increasing divisions in societies and do add to political radicalisation. In this paper we will try to deal primarily with illegal migration. First we will provide general definitions related to migration and look into EU's strategic documents and how migration is defined in relation to EÚ. We will go through some mechanism EU does have on its disposal in order to deal with migration on its schengen border. In second part of this paper we will deal with migration routes, main causes for migration as well as with impact those movements of migrants do have on country of origin as well as recipient countries. In conclusion we will try to asses overall impact of migration on EU from long term perspective.

KEY WORDS

EU, migration, refugees, security, security threat, terrorism, extremism, schengen

ABSTRAKT

Európska únia (EÚ) sa od skončenia studenej vojny nepotýkala závažnejšou otázkou v bezpečnostnej oblasti, ktorá by zásadným spôsobom ovplyvňovala jej vnútornú bezpečnosť a bezpečnosť Schengenského priestoru, ako je otázka migrácie a najmä migrácia nelegálna. Otázka kontroly vonkajších hraníc EÚ sa stáva stále významnejšou a to najmä v súvislosti s významným nárastom migrácie z krajín Blízkeho a Stredného Východu ako aj Severnej Afriky v dôsledku bezpečnostnej volatility v regiónoch. Migračný tlak na EÚ a s ňou spojený významný nárast nelegálnej migrácie v súčasnosti zvyšuje riziko bezpečnostných hrozieb. Tie sú spojené nielen s možným nárastom infiltračie teroristických skupín na územie EÚ, ale aj nárastu pravicovo a ľavicovo orientovaných extrémistických skupín a s tým spojených politicko-sociálnych tlakov v jednotlivých členských štátoch EÚ. V tejto práci sa budeme venovať primárne nelegálnej migrácii. Úvodom sa okrem základnej definície jednotlivých pojmov definovať dynamiku bezpečnostných vzťahov, ktoré súvisia s migráciou pozastavíme aj pri krátkej analýze strategických dokumentov EÚ a ako definujú otázky súvisiace s migráciou. Následne v práci uvedieme niektoré nástroje, ktoré EÚ má k dispozícii na zabezpečenie Schengenského priestoru pri ochrane svojich vonkajších hraníc. V druhej časti okrem definovania hlavných prepravných trás poukážeme na hlavné hybné sily migrácie a dopady, ktoré tieto pohyby spôsobujú v domovských krajinách, ako aj v krajinách prijímajúcich. Záverom v práci sa pokúsime zhodnotiť celkový dopad migrácie na bezpečnosť EÚ z dlhodobého hľadiska.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

EÚ, migrácia, utečenec, bezpečnosť, bezpečnostná hrozba, terorizmus, extrémizmus, schengenský priestor

Úvod

Migrácia je fenomén, ktorý je súčasťou vývoja ľudskej spoločnosti od jej prvopočiatkov. Ľudia a celé komunity ľudí sa pohybovali po jednotlivých kontinentoch v dôsledku rôznych spoločensko-prírodných tlakov a menili kompozíciu a spoločenské prostredie nových teritórií, kde sa usadili a pôsobili. Vznik moderného štátu tento pohyb ľudí neukončil, iba ho čiastočne usmernil z pohľadu delenia na vnútornú, alebo vonkajšiu migráciu s určovaním rozdielnych nástrojov, ako na tieto pohyby reagovať. V rámci EÚ a špecificky Schengenského priestoru, kde sa nevyžaduje hraničná kontrola členských krajín EÚ a ktorý zahŕňa 42,673 km námorných a 7721 km pozemných hraníc sa tento fenomén zväčšuje do bezpečnostných rozmerov z dvoch hlavných a priamo súvisiacich dôvodov. Po prvé, regulácia vnútorných hraníc členských krajín Schengenu sa prestala vykonávať (v súčasnosti s výnimkou dočasných kontrol súvisiacich s migračnou vlnou vo vybraných členských krajinách EÚ) nevykonáva. Po druhé, regulácia vonkajších hraníc sa vyžaduje u všetkých, ktorí prekračujú hranicu Schengenu. Táto kontrola sa vykonáva jednotlivými krajinami vstupu a je koordinovaná agentúrou FRONTEX, ktorá bola EÚ vytvorená práve na tento účel. Výrazný nárast migračných tokov, ku ktorým dochádza od roku 2014 výrazne zvyšuje nároky nielen na jednotlivé krajiny zodpovedné za ochranu vonkajších hraníc Schengenu, ale aj na agentúru FRONTEX a vo zvýšenej miere aj na vnútornú kontrolu migračných pohybov medzi členskými krajinami EÚ z dôvodu významného nárastu nelegálnej migrácie a negatívnych javov s tým súvisiacich, ktoré ovplyvňujú aj vnútornú bezpečnosť EÚ. V roku 2015 sa viac ako milióna migrantov dostalo cez vonkajšie hranice Schengenského priestoru do krajín EÚ. V mnohých prípadoch bol tento migračný tok zvýraznený činnosťou kriminálnych skupín. Podľa odhadu EUROPOL viac ako 90% migrantov prichádzajúcich do EÚ použilo počas svojej cesty sprostredkovateľské služby týchto skupín. Odhad celkového finančného zisku kriminálnych skupín z aktivít spojených s prevádzacstvom činil v roku 2015 sumu 3 – 6 miliárd EUR. V rámci prevádzacstva ilegálnych migrantov dochádza k postranným činnostiam negatívne ovplyvňujúcim vnútornú bezpečnosť EÚ v podobe zvyšovania miery falšovania identifikačných dokumentov pre migrantov, zvyšovania korupcie na kontrolných stanovištiach a nárastu pravdepodobnosti prieniku teroristických skupín alebo jednotlivcov na územie členských krajín.

Súčasne narastajúci kvantitatívny nápor migrantov zvyšuje finančnú záťaž členských krajín EÚ pri sanácii ich prílevu a akomodácie.

2. DEFINOVANIE MIGRÁCIE AKO BEZPEČNOSTNEJ HROZBY V STRATEGICKÝCH DOKUMENTOCH EÚ

Otázkou migrácie v jej bezpečnostno-politickom kontexte sa zaoberá tak Dohoda z Nice ako aj Európska bezpečnostná stratégia (EBS). V nasledujúcej časti definujeme hlavné časti v oboch dokumentoch, v ktorých je migrácia definovaná ako bezpečnostná hrozba pre EÚ buď priamo, alebo prostredníctvom definovania mechanizmov na zabránenie jej šírenia na územie EÚ.

2.1. DOHODA Z NICE A MIGRÁCIA

V novodobej histórii EÚ má významné postavenie schválenie Dohody z Nice (2001) v ktorom sa vytvoril formálny základ na zmenu hlasovacích práv členských krajín EÚ v dôsledku čoho bolo možné pokračovať v procese prijímania nových členských krajín. V deklarácii z Laeken EÚ vytvorila predpoklad na vypracovanie a schválenie Ústavy EÚ. Po neúspešnom referende v roku 2005 vo Francúzsku a Holandsku sa proces politickej transformácie EÚ presunul na vypracovanie novej zmluvy, ktorá aktualizuje predchádzajúce zmluvy a adaptuje procesné vzťahy v únii po prijatí nových členských krajín. Výsledkom je Lisabonská zmluva z roku 2007¹.

Lisabonská zmluva definuje hneď v čl. 3 odsek 2, že „Únia ponúka svojim občanom priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb spolu s príslušnými opatreniami týkajúcimi sa kontroly na vonkajších hraniciach, azylu, prisťahovalectva a predchádzania trestnej činnosti a boja s ňou.“² V kapitole 2 Lisabonskej zmluvy sa potom ďalej rozoberajú politiky ohľadne kontroly na vonkajších hraniciach, azylovej politiky a imigrácie. V čl. 79 sa v otázke súvisiacej z migráciou uvádza, že:

1. Únia tvorí spoločnú prisťahovaleckú politiku s cieľom zabezpečiť vo všetkých etapách účinné riadenie migračných tokov, spravodlivé zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sa oprávnenne zdržiavajú v člen-

¹ Platnosť zmluvy je od 1. 12. 2009. Na základe jej ratifikácie sa zmenil aj názov Zmluvy z Ríma na Zmluvu o fungovaní EÚ.

² Európska únia, „Lisabonská zmluva“, ECB, 2007, [cit. 17. 6. 2016] https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sk_lisbon_treaty.pdf.

ských štátoch, ako aj predchádzanie a posilnený boj proti nelegálnemu prisťahovalectvu a obchodovaniu s ľuďmi.

2. Na účely odseku 1 Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom prijímú opatrenia v týchto oblastiach:

a) podmienky vstupu a pobytu, ako aj normy týkajúce sa udeľovania dlhodobých víz

a povolení na dlhodobý pobyt členskými štátmi vrátane tých, ktoré sú udeľované na účely

zlúčenia rodiny;

b) vymedzenie práv štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavajú v členskom štáte, vrátane podmienok, ktorými sa spravuje sloboda pohybu a pobytu v iných členských štátoch;

c) nelegálne prisťahovalectvo a neoprávnený pobyt vrátane odsunu a repatriácie osôb, ktoré sa zdržiavajú na území štátu neoprávnené;

d) boj proti obchodovaniu s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi.

3. Únia môže uzatvárať dohody s tretími krajinami o readmisii štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí nespĺňajú alebo prestali spĺňať podmienky vstupu, prítomnosť alebo pobytu na území jedného z členských štátov, do krajiny pôvodu alebo do krajiny, z ktorej prichádzajú.

4. Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom ustanoviť opatrenia na povzbudzovanie a podporu činnosti členských štátov s cieľom presadzovať integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavajú na ich územiach, pričom je vylúčená akákoľvek harmonizácia zákonov a iných právnych predpisov členských štátov.

5. Týmto článkom nie je dotknuté právo členských štátov určiť počty prijímaných štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí prichádzajú na ich územie z tretích krajín s cieľom nájsť si prácu buď ako zamestnanci, alebo ako samostatne zárobkovo činné osoby.³

V čl. 80 je ďalej uvedený spôsob riešenia uvedenej problematiky v rámci únie nasledovne: „Politiky Únie uvedené v tejto kapitole a ich vykonávanie sa spravujú zásadou solidarity a spravodlivého rozdelenia zodpovednosti medzi členskými štátmi vrátane finančných dôsledkov. Právne akty

³ *Ibidem*, s. 73.

Únie prijaté podľa tejto kapitoly obsahujú vždy, keď je to potrebné, vhodné opatrenia na uplatnenie tejto zásady.“⁴

2.2. EURÓPSKA BEZPEČNOSTNÁ STRATÉGIA A MIGRÁCIA

Európska bezpečnostná stratégia (EBS) z roku 2003 sa dotýka otázky migrácie iba na dvoch miestach, aj to len okrajovo. Po úvodnom hodnotení, že „Európa nikdy nebola tak prosperujúca, bezpečná a slobodná“⁵ EBS konštatuje v časti globálne výzvy, že súťaž o prírodné zdroje a súbežne pôsobiaci efekt globálneho otepľovania pravdepodobne vytvorí turbulencie a migračné pohyby v rôznych regiónoch sveta. V nasledujúcej časti hodnotenia hrozieb pre EU, ktorého úlohou je rámcovať bezpečnostné prostredie v ktorom sa EU nachádza, EBS síce uvádza ilegálnu migráciu ako jeden z externých faktorov ktoré ohrozujú bezpečnosť EÚ, avšak túto hrozbu vyhodnocuje len v rovine dopadov a v súvislosti s činnosťou organizovaného zločinu a nie v súvislosti existencie vhodných externých determinantov, ktoré uvedení nelegálnu migráciu spúšťajú. Tým významne obmedzuje následné budovanie komplexných nástrojov na elimináciu príčin tejto migrácie a dáva do popredia len tie nástroje, ktoré sú zo svojej podstaty skôr sanačné a týkajú sa vnútornej bezpečnosti ako bezpečnosti externej. Stráca sa holistická adresnosť pri predchádzaní, prípadne riadení miery rizika bezpečnostnej hrozby plynúcej z migračnej krízy. Význam externých determinantov migračnej vlny do EÚ sa v praktickej rovine začína významnejšie venovať v správe o vykonávaní Európskej bezpečnostnej stratégie z roku 2008, v ktorej v časti „zmena klímy“ uvádza, že „Dôsledky zmeny klímy na bezpečnosť sa určili už v ESS z roku 2003. Uplynulo päť rokov a riešenie tohto problému sa stalo naliehavším.“⁶ V marci 2008 vysoký predstaviteľ a Komisia predložili správu Európskej rade, ktorá označila zmenu klímy za prvok zvyšujúci hrozby. Konfliktné situácie sa pôsobením prírodných katastrof, degradáciou životného prostredia a bojom o zdroje ešte viac zintenzívňujú, a to najmä pokiaľ sú sprevádzané chudobou a rastom populácie, čo má negatívne humanitárne, zdravotné, politické a bezpečnostné dôsledky vrátane zvýšenia migrácie. Zmena klímy môže viesť aj k sporom o obchodné trasy, morské oblasti a pôvodne

⁴ *Ibidem*, s. 80.

⁵ Rada Európskej únie: *Bezpečná Európa v lepšom svete*, 2003, s. 1.

⁶ Rada Európskej únie: *Európska bezpečnostná stratégia. Bezpečná Európa v lepšom svete*, 2003, s. 14.

nedostupné zdroje. Rozšírili sme svoje schopnosti v oblasti predchádzania krízam a ich zvládania, ale je potrebné ešte skvalitniť schopnosti v oblasti analýz a včasného varovania. Tieto úlohy nemôže EÚ plniť osamotene. Musí zintenzívniť spoluprácu s krajinami, ktoré sú z tohto hľadiska najohrozenejšie, a zvýšiť ich schopnosť takého krízy zvládať. Zásadný prvok pri tom bude predstavovať medzinárodná spolupráca s OSN a regionálnymi organizáciami.“ V odseku II. Budovanie stability v Európe a mimo nej sa uvádza, že „Oblasť Stredozemia, ktorá pre Európu predstavuje oblasť hlavného významu a príležitostí, naďalej prináša komplexné výzvy, medzi ktoré patrí nedostatočná politická reforma a nezákonná migrácia. EÚ a niektorí stredozemskí partneri, konkrétne Izrael a Maroko, pracujú na prehĺbení vzťahov na bilaterálnej úrovni. Prostredníctvom ESP sa posilnili reformy, ktoré sa pôvodne začali v rámci barcelonského procesu v roku 1995, ale regionálny konflikt spolu s narastajúcou radikalizáciou naďalej rozsievajú nestabilitu.“⁷ V praktickej rovine na úrovni EÚ vykonávajú úlohy súvisiace s migráciou agentúra FRONTEX a EUROSUR.

2. ÚLOHA FRONTEX A EUROSUR V RÁMCI SCHENGENSKÉHO PRIESTORU

Podpísaním Amsterdamskej zmluvy z roku 1997 bolo rozhodnuté prijať schengenský protokol do legislatívneho rámca EÚ. Tým došlo k de facto odstráneniu hraničných kontrol na vnútorných hraniciach EÚ a presunu významu kontroly vonkajších, tzv. schengenských hraníc. Hlavnú zodpovednosť za ochranu vonkajších hraníc prevzali štáty, ktorých hranice tvoria vonkajšiu hranicu EÚ. Na základe nariadenia rady Európskej komisie č. 2007/2004 bola zriadená Európska agentúra pre riadenie operačnej spolupráce na vonkajších hraniciach členských štátov EÚ – agentúra FRONTEX.

Hlavnými úlohami agentúry FRONTEX sú:

- koordinácia kooperácie medzi členskými krajinami EÚ pri manažmente vonkajších hraníc,
- asistencia členským krajinám pri výcviku príslušníkov pohraničnej stráže,
- vypracovávanie analýz rizík,
- monitorovanie výskumu relevantného pre kontrolu a monitorovanie vonkajších hraníc EÚ,

⁷ *Ibidem*, s. 19.

- podpora členským krajinám, ktoré požadujú technickú a operačnú pomoc a operačnú podporu na vonkajších hraniciach,
- poskytnutie členským krajinám s nevyhnutnou podporou pri organizovaní spoločných operácii pre návrat migrantov.⁸

Agentúra FRONTEX spolupracuje s európskym policajným úradom EUROPOL, Európskym podporným úradom pre azyl (EASO), Agentúrou pre základné práva, Jednotkou pre súdnu spoluprácu EÚ, Európskou policajnou akadémiou a tretími krajinami v otázkach súvisiacich s migráciou. V rámci úlohy poskytovania informácií a vývoja informačných systémov potrebných na efektívnu spoluprácu pri ochrane vonkajších hraníc EÚ, bol vytvorený Vízový informačný systém ako aj Schengenský informačný systém.

FRONTEX má k dispozícii nástroj na plnenie svojich funkcií vo forme Európskeho systému monitorovania hraníc – EUROSUR⁹. EUROSUR je monitorovací systém vytvorený EÚ¹⁰, ktorého primárnou úlohou je monitorovať ilegálnu migráciu do členských krajín EÚ. EUROSUR umožňuje výmenu informácií a podporuje spoluprácu s národnými imigračnými agentúrami pri získavaní informácií o súčasnej vlne migrácie a aktivitách spojených s prevádzactvom a to v minimálnom časovom odstupe.

EUROSUR pri plnení tohto cieľa využíva informácie z:

- národných koordinačných centier;
- národných situačných centier;
- komunikačnej siete;
- európskeho situačného obrazu/hodnotenia;
- spoločného spravodajského obrazu v prihraničnej oblasti;
- spoločnej aplikácie monitorovacích nástrojov.

3. ZMIEŠANÁ MIGRÁCIA A MIGRAČNÉ TOKY

V rámci migračných tokov do krajín EÚ dochádza k čiastočnému zamieňaniu pojmov migrant a utečenec. Utečenci sú v medzinárodnom práve zadefinovaní a chránení. Podľa Ženevského dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951, doplnenom Newyorským protokolom takéj-

⁸ FRONTEX: COUNCIL REGULATION (EC) No 2007/2004. 2004.

⁹ V EÚ sa využíva aj systém EURODAC, ktorého úlohou je získavanie databázy otlakov ľudí. V súvislosti s migráciou pomáha pri identifikovaní pohybu nelegálnych migrantov s následným postúpením zistenia relevantným orgánom.

¹⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 1052/2013.

cim sa právneho postavenia utečencov z roku 1967 sa za utečenca označuje osoba, ktorá sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu; alebo osobne bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo územia štátu svojho doterajšieho pobytu a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže, alebo nechce vrátiť. Pojem migrant nemá ukotvenie v medzinárodnom práve. Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) definuje migranta ako osobu, „ktorá sa presúva, alebo presunula za medzinárodne uznanú hranicu, alebo v rámci svojho štátu zo svojho pôvodného územia nezávisle od (1) jej právneho štatútu; (2) či je tento presun dobrovoľný, alebo nedobrovoľný; (3) aké sú dôvody pre presun; alebo (4) aká je dĺžka pôsobenia na novom území.“¹¹ Z tejto definície je zrejmé, že migrantmi okrem utečencov môže byť žiadatelia o azyl, ekonomickí migranti ako aj nelegálni migranti, ktorých cieľom v krajnom prípade môže byť aj export radikálnych myšlienok a prejavov v novom prostredí. Z hľadiska pôsobenia migrácie na bezpečnosť EÚ je možné hodnotiť, že nelegálna migrácia predstavuje hlavný faktor pôsobiaci ako potenciálna bezpečnostná hrozba voči jej chráneným hodnotám. Morehouse a Blomfield definujú nelegálneho migranta, ako osobu, ktorá:

- nelegálne vstúpila na územie EÚ,
- vstúpila na územie EÚ použitím falošných dokumentov,
- použila pravé dokumenty avšak s pozmenenými údajmi,
- prekročila dĺžku pobytu na základe víz, alebo prechodného pobytu,
- strata štatútu, z dôvodu nesplnenia potrebných podmienok, alebo porušenia podmienok na povolenie pobytu,
- narodenie sa nelegálnym migrantom na území EÚ,
- útek počas azylového procesu, alebo neopustenie hostiteľského štátu po zamietnutí žiadosti o azyl,
- neschopnosť štátu vynútiť navrátenie migranta z dôvodu právnych, alebo praktických prekážok (tzv. štatút tolerovaného pobytu)¹².

Hlavné pozemné a námorné migračné trasy do EÚ zahŕňajú:

- Západná africká trasa,

¹¹ International Organization for Migration. *Who is a migrant?*, 2015.

¹² Blomfield, Christal Morehouse and Michael. *Migration Policy*, 2011, www.migrationpolicy.org/pubs/TCMirregularmigration.pdf.

- Západná stredomorská trasa,
- Centrálna stredomorská trasa,
- Trasa cez regióny Apúlia a Kalabria,
- Trasa z Albánska do Grécka,
- Západobalkánska trasa,
- Východná stredozemná trasa,
- Trasa z východných pozemných hraníc.

4. HYBNÉ SILY MIGRÁCIE A JEJ DOPADY

IOM rozlišuje dve základné faktory podmieňujúce silu migračného tlaku. Sú nimi takzvané „tlakové“ a „príťahové“ faktory¹³.

- Medzi „tlakové“ faktory patria napríklad:
- nedostatok pracovných príležitostí/málo príležitostí/zlé pracovné podmienky,
- dezertifikácia/hladomor/suchá,
- nútená práca,
- zlá zdravotnícka starostlivosť,
- prírodné katastrofy,
- zvyšujúca sa hrozba straty života,
- vysoké znečistenie životného prostredia,
- plošná diskriminácia,
- preľudnenosť,
- vojna/etnicko-sektárske násilie.

Medzi „príťahové“ faktory patria okrem iného:

- vysoká miera pracovných príležitostí za primeranú odmenu,
- lepšie podmienky na život,
- pocit politickej alebo náboženskej slobody,
- lepší vzdelávací systém,
- lepšia zdravotnícka starostlivosť,
- bezpečnosť,
- existujúce rodinné, etnické/spoločenské zázemie.

IOM uvádza pre prijímajúcu krajinu nasledujúce pozitíva:

- rast HDP,
- riešenie demografických problémov,
- doplnenie pracovného trhu v chýbajúcich odbornostiach/oblastiach,
- nižšie náklady na pracovnú silu,

¹³ International Organization for Migration. Glossary, 2015.

- lacnejšie tovary a služby,
 - zvýšenie „multikultúrnosti“ spoločnosti.
- Ako negatíva pre prijímajúcu krajinu uvádza:
- pravdepodobné vyššia nezamestnanosť/znižovanie miezd,
 - menej stabilná pracovná sila,
 - zvýšenie závislosti na sociálnom systéme,
 - zvýšené napätie medzi domorodým obyvateľstvom a migrantmi,
 - potenciálne zvýšenie bezpečnostných rizík.
- Ako pozitíva pre krajinu pôvodu uvádza:
- nárast spotreby/HDP prostredníctvom remitencií,
 - presun know/how v prípade návratu,
 - zníženie nezamestnanosti,
 - zníženie negatívnych dopadov nedostatku základných komodít a služieb pre občanov.
- Ako negatíva pre krajinu pôvodu uvádza:
- únik vzdelanejšej časti populácie,
 - spoločenské dopady oslabenia/rozdelenia rodín.

4. PREVÁDZAČSTVO MIGRANTOV DO KRAJÍN EÚ

Podľa IOM v roku 2015 viac ako milión ilegálnych migrantov prekročilo hranice EÚ. Viac ako 90% z tohto počtu pritom využilo na ceste do EÚ určitý druh sprostredkovateľských služieb¹⁴. Oproti roku 2014 je celkový počet ilegálnych migrantov pätnásobne vyšší. V roku 2016 je predpoklad, že tento trend nárastu ilegálnych migrantov smerujúcich do EÚ bude pokračovať. Prevádzzačske skupiny napomáhajúce migrantom nelegálne prekročiť hranice EÚ sa sústreďujú pozdĺž hlavných námorných, vzdušných a pozemných trás, z ktorých títo migranti prichádzajú. V tejto súvislosti EUROPOL disponuje databázou 40 000 podozrivých, ktorí sú napojení na aktivity nelegálnej migrácie do členských krajín EÚ. Z tohto počtu je 44% prevádzzačských sietí pozostávajúcich z občanov mimo EÚ, 30% z občanov členských krajín EÚ a 26% zmiešaného druhu. Prevádzzačské skupiny v domovskej alebo cieľovej krajine využívajú etnická a náboženské vzťahy medzi migrantmi, ktoré v konečnom dôsledku pôsobia ako podporná sieť pre ilegálnych migrantov na dosiahnutie cieľa svojej destinácie. Kriminálne aktivity prevádzzačských skupín sa zameriavajú aj na poskytovanie falošných dokumentov pre ilegálnych migrantov, ako aj na

¹⁴ Vo väčšine prípadov tieto služby boli poskytnuté prevádzzačskými skupinami.

vytvíranie korupčných mechanizmov na vstupno-výstupných miestach na vonkajších hraniciach Schengenského priestoru, alebo v centrách, kde sa ilegálni migranti koncentrujú vo vyššej miere.

5. ZVÝŠENÁ HROZBA TERORIZMU, ETRÉMIZMU A KRIMINÁLNEJ AKTIVITY Z DÔVODU NÁRASTU MIGRÁCIE

Zvýšený tok ilegálnych migrantov a snaha prevádzачských skupín týchto migrantov preniesť za hranice EÚ za použitia aj falšovania dokumentov a korupcie spôsobuje nárast pravdepodobnosti ich infiltrácie teroristickými skupinami s následným prienikom do EÚ. Súčasne zvýšený migračný tok z krajín s nestabilnou bezpečnostnou situáciou, v ktorých priamo pôsobia teroristické skupiny zvyšuje riziko, že tie do určitej miery využívajú časť migračných trás na získavanie dodatočných finančných prostriedkov z facilitácie týchto migračných tokov, ako aj pri prieniku svojich bojovníkov do EÚ.

5. 1. NÁRAST VÝZNAMU MIGRÁCIE PRE TERORISTICKÉ SKUPINY

Podľa európskeho policajného úradu EUROPOL v roku 2015 bolo zaznamenaných viacero migračných trás smerom do EÚ, ktoré boli používané teroristickými organizáciami. Vo väčšine prípadov príslušníkmi týchto teroristických organizácií boli občania z Blízkeho a Stredného východu, alebo Severnej Afriky. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že dvaja z útočníkov v Paríži z 13 novembra 2015 sa dostali do EÚ nelegálne. Príslušníci teroristických skupín, alebo navracajúci sa zahraniční bojovníci s občianstvom EÚ v prevažnej miere používajú falošné doklady na cestovanie do EÚ a nespoliehajú sa na štandardné prevádzачské siete.

5. 2. NÁRAST PREJAVOV EXTRÉMIZMU

Rok 2015 bol významný nielen podstatným nárastom migrácie do EÚ, ale aj prejavmi extrémizmu súvisiacimi s touto migráciou. Bol zaznamenaný podstatný nárast útokov na migrantov v azilových centrách, a iných miestach ich zvýšenej koncentrácie. Podľa informácií EUROPOLU „prejavy extrémizmu a útokov na migrantov boli zaznamenané v Rakúsku, Bulharsku, Nemecku, Holansku, Fínsku, Švédsku, Macedónsku, Francúzsku, Grécku, Lotyšsku, Holansku, Poľsku, Španielsku a Veľkej Británii. Okrem útokov na migrantov dochádzalo k antimigračným a práva imigrantov podporujúcim protestom pravicovo a ľavicovo orientovaných extrémis-

tických skupín, ktoré v niektorých prípadoch viedli k ich vzájomnému fyzickému stretu“¹⁵.

5. 3. NÁRAST KRIMINÁLNYCH AKTIVÍT

Prevádzacstvo nelegálnych migrantov predstavuje lukratívnu príležitosť pre pašerácke skupiny. Investície do vybudovania potrebných prevádzacských sietí sú minimálne a pokračujúce volatilné externé prostredie EÚ podporuje snahu migrantov dostať sa do EÚ. EUROPOL predpokladá, že „celkový profit pašeráckych skupín z prevádzacstva v roku 2015 predstavoval 3 – 6 miliárd EUR. Pokračovanie tendu vysokého tlaku migrantov na Shengenský priestor bude pravdepodobne pokračovať v krátkodobom horizonte v rovnakej, resp. zvyšujúcej sa intenzite. Súčasne snaha EÚ zefektívniť ochranu Schengenských hraníc vytvorí dodatočné požiadavky kriminálnych skupín na zvýšenie poplatkov za poskytovanie prevádzacských služieb a z toho plynúce zisky pre tieto skupiny. Následne používanie týchto finančných prostriedkov na nelegálnu činnosť v EÚ sekundárne zvýši mieru kriminálnych hrozieb, ktorám jednotlivé členské krajiny budú vystavené v nasledujúcom období“¹⁶.

6. ZÁVER

Otázka migrácie najmä v súvislosti z výrazným nárastom ilegálnej migrácie do EÚ sa stala bezpečnostnou otázkou zásadného charakteru, ktorá bude mať z dlhodobého hľadiska zásadný význam pre formulovanie a implementáciu zodpovedajúcich bezpečnostných politík EÚ. Je nesporné, že EÚ bude musieť prehodnotiť definovanie hrozieb a nová bezpečnostná stratégia EÚ bude pravdepodobne tento faktor bezpečnosti zodpovedajúce reflektovať. Súčasne je potrebné konštatovať, že krízový stav, ktorý v roku 2015 nastal v súvislosti s migračnou vlnou do EÚ pravdepodobne vyústí do redefinovania spôsobu prístupu EÚ v otázke migrácie od jej riešenia ako vnútrobezpečnostnej otázky k budovaniu bilaterálnych vzťahov a proaktívnych mechanizmov zahraničnej politiky EÚ s krajinami, ktoré sa nachádzajú v krízových regiónoch. Týmto sa posilní zahranično-politická dimenzia EÚ, čo bude mať zásadný význam aj pre ďalšiu utilizáciu a inštitucionálny rozvoj EÚ ako medzinrodného aktéra v globálnom

¹⁵ EUROPOL, *Migrant smuggling in the EU*, 2016, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/migrant_smuggling__europol_report_2016.pdf.

¹⁶ *Ibidem*, s. 11.

bezpečnostnom systéme. V súvislosti s hrozbami, ktoré najmä nelegálna migrácia pre EÚ prináša je potrebné konštatovať, že tento fenomén bude pravdepodobne ustupovať postupne do úzadia súběžne s tým, ako EÚ adaptuje dodatočné mechanizmy na jej postupné potlačenie a elimináciu. Naopak, migrácia do EÚ môže byť z dlhodobého časového hľadiska aj pozitívom, a to hlavne s udržaním demografického rastu starnúcej populácie EÚ, ako aj postupným prejavovaním sa nedostatku pracovných síl najmä v oblastiach, ktoré su menej lukratívne. Ekonomický potenciál inkorporovania migrantov do spoločnosti a pracovného procesu môže dodatočne v dlhodobom časovom horizonte a v strategicko-geopolitickom kontexte napomôcť EÚ si udržať a zlepšiť svoje postavenie v globálnom konkurenčnom prostredí a to najmä v súvislosti s nárastom vplyvu nových a navrácajúcich sa regionálnych mocností na medzinárodnú scénu.

REFERENCES

1. Blomfield, Christal Morehouse and Michael. *Migration Policy*, 2011, www.migrationpolicy.org/pubs/TCMirregularmigration.pdf.
2. EUROPOL. *Migrant smuggling in the EU*, 2016, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/migrant_smuggling__europol_report_2016.pdf.
3. Európska únia. „Lisabonská zmluva.“ *ECB*, 2007, [cit. 17. 6 2016] https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sk_lisbon_treaty.pdf.
4. FRONTEX. “COUNCIL REGULATION (EC)”, No 2007/2004, 2004, [cit. 17. 6. 2016] http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/frontex_regulation_en.pdf.
5. *MIGRATORY ROUTES MAP*, 6. Máj 2016, [cit. 4. 6. 2016] <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>.
6. International Organization for Migration. *Who is a migrant?*, 2015, [cit. 17. 6. 2016] <http://www.iom.int/who-is-a-migrant>.
7. Rada Európskej únie, „Bezpečná Európa v lepšom svete“, 2003, [cit. 17. 6. 2016]. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208_ESSIISK.pdf.
8. „Európska bezpečnostná stratégia. Bezpečná Európa v lepšom svete“, 2008, [cit. 17. 6 2016] https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568SKC.pdf.

AUTHORS

Brig. Gen. doc. Ing. Boris ĎURKECH, CSc.

mjr. Ing. Jozef ŠVARNÝ, email: svarny@mosr.sk

CITE THIS ARTICLE AS:

B. Ďurkech, J. Švarný, *Migrácia ako bezpečnostná hrozba pre EÚ*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje”, 2016, no 22, p. 132-146.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2016 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow